

Hz. PEYGAMBER ve KÜLTÜR

Kültür, bir milletin dini, ahlaki, iktisadi, lisani, akli birikimlerin bir bütünüdür. (Ziya Gökalp). Kültür bir toplumun kendi tarihi içinde meydana getirdiği değer hükümlerinin bütünüdür. Bunlar ilim, sanat, ahlak ve dine ait değerlerdir. (Nurettin Topçu). İslam, getirdiği ilkeler itibarıyla evrensel hitap eden bir dindir. Peygamber Efendimiz (sav), İslam'ı tebliğ ederken bütün insanlığa seslenmiş, onun mesajı renk, dil, ırk ve kültür fark etmeksizin bütün insanlığa olmuştur. Müslümanlar tebliğ, fetih ve ticaret yoluyla diğer kültürler ile etkileşim içinde olmuşlardır. Farklı toplumların inançlarını, fikirlerini, ekonomik ve siyasi düzenlerini, ilmi öğretilerini öğrenmişlerdir.

Hz. Peygamber(sav) döneminde kabilecilik anlayışı mevcuttu. Bu anlayışa göre birey değil toplum konuşur. Kişinin kabiledaki konumu, kimliği önemlidir. İslamiyetle beraber kabileden ayrılan bireyler Allah ve Resulüne inanan, tebliği kabul eden, aralarında dayanışmanın olduğu yeni bir toplum oluşturmuşlardır. Bu toplumda müminler kardeş olmuş ve eşit kabul edilmişlerdir. Peygamber Efendimiz (sav)'in Veda Hutbesindeki mesajı açıktır: "Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki, Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a; beyazın siyaha, siyahın beyaza takva dışında bir üstünlüğü yoktur."¹

İslam kültüründe sınıf ayrımı olmaksızın her birey tek bir çatı altında birleştirilmiştir. Allah ve Resulüne inanan herkes eşit kabul edilmiştir. Peygamber Efendimiz zengin-fakir veya genç-yaşlı ayrımı yapmamıştır. Hz. Peygamber (sav), hayatı boyunca sosyal barıştan yana olmuştur. Doğup büyüdüğü Mekke'de, Müslüman olanlarla aralarında dayanışma olan bir topluluk oluşturmak istemiş ancak Mekke'deki müşrikler buna karşı çıkmışlardır. Daha sonra Medine'ye hicret gerçekleşmiş, Hz. Peygamber (sav) çok kültürlü bir sosyal yapıya sahip olan Medine'ye hicretten sonra, Medine'nin yerlileri olan Müslümanlar (Ensar) ile Medine'ye hicret eden Müslümanları (muhacir) kardeş ilan etmiştir. Aralarında kardeşlik bağını kan, dil, ırk gibi etnik ve kültürel unsurların üzerinde tutmuştur. Farklı kültürlerden gelen bireyleri nasıl Mekke'de bir araya getirdiyse bu birlikteliği daha geniş bir alana yayarak Medine'de de devam ettirmiştir.

Peygamber Efendimiz (sav)'in diğer bir uygulaması da her bir insana eşit vatandaşlık hakkı kazandıran, etnik-dini grupların kendilerini koruyabilme hakkı sağlayan Medine Vesikasını, Müslümanlar ve Medine'de yaşayan gayri müslimler arasında imzalatmıştır. Hz. Peygamber (sav), bütün Medine halkını dil, din, ırk, cinsiyet fark etmeksizin bir arada toplamıştır. İlme, eğitim ve öğretime büyük önem vermiş, Kur'an'ın ve Hz. Peygamber'in teşviğiyle Müslümanlar arasında yazının, öğrenmenin önemini artırmıştır. Ayetlerin yazılması, çoğaltılarak dağıtılmasına önem vermiş ve buna teşvik etmiştir.

---

¹ İbn Hanbel, V, 411.

İlmin öğrenilmesi ve başkalarına aktarılması için yeni mescitler inşa etmiştir. Hz. Peygamber (sav) ilim öğrenmede kadın-erkek, hür-köle ayrımı yapmamıştır. Yazıya ayrı bir önem vererek kültürel birikimin aktarılmasını sağlamıştır. Kur'an-ı Kerim'de yazı malzemesi olan kaleme ve onunla yazılanlara yemin edilmiştir. (Kalem Suresi, 2). Kağıda, yazılı metinlere değer verilmiştir. Hz. Peygamber (sav), okuma-yazmayı sahabe arasında teşvik etmiş ve yaymaya çalışmıştır. Sonraki dönemlere de yazı ile aktarmak için taş, tahta levhaları, deri, kemik vb. parçalar kullanılmıştır.

Dil, toplumun kültürel gelişiminde önemlidir. Var olanı doğru şekilde aktarabilmek, farklı diller öğrenmek de Hz. Peygamber (sav)'in tavsiyelerindedir. Sahabeler arasında farklı dil bilenler vardı. Kendisi, bir gün Zeyd b. Sabit'e: "Sen Süryanice biliyor musun? Bana mektuplar geliyor" demişti. Zeyd b. Sabit'in, "Bilmiyorum" demesi üzerine Hz. Peygamber (sav); "Onu öğren" buyurmuştur. Bunun üzerine Zeyd, İbranice ve Süryanice öğrenmiştir.²

Bir toplumu oluşturan kültürlerden biri de o toplumun bayram şenlikleridir. Hz. Peygamber (sav), Medinelilerin yılda iki bayram kutladıklarını görmüştür ve "Allah sizin için o iki günü daha hayırlı iki günle, Kurban ve Ramazan Bayramları ile değiştirmiştir" buyurmuştur.³ Ok atmak, yüzmek, yarışlar, bayram, düğün, güreşmek, avlanmak gibi birçok faaliyete meşru olması kaydıyla uygun görmüştür. Hz. Peygamber (sav), insanların ihtiyaç ve isteklerini çok iyi biliyor, aşırılığa kaçmadan normal bir şekilde karşılanmasına taraf olmuştur. Toplumların kültür faaliyetlerinden biri de sanattır. Allah Rasulü (sav); "Allah güzeldir, güzelliği sever" buyurarak sanatta estetiği teşvik etmiştir. Müslümanlar, İslam kültüründe tevhid inancını vurgulayarak sanatta güzelliğin peşinde olmuşlardır.

İslam kültürünün ana kaynakları Kur'an-ı Kerim ve Sünnettir. Hz. Peygamber(sav), Müslümanlar için üsve-i hasenedir (güzel örnek). Onun, başta aile üyelerine olmak üzere diğer insanlarla kurulan ilişkilerdeki davranışları, İslam'a davetteki tavır ve üslubu, savaş ve antlaşmalarda başka inanç grupları ile iletişimi Müslümanlara örnek olmuştur. İslam kültüründe güven, kardeşlik, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak, yardımlaşma ve dayanışma, hakkı ve adaleti gözetme gibi nice kavram vardır. Peygamber Efendimiz (sav), bunları tavsiye etmiş ve üzerinde durmuştur. Irk, dil, cinsiyet, bölge, inanç, sınıf gibi farklılıklardan ötürü kimseyi üstün ya da aşağı görmemiştir. Diğer kültürlerin kabulünde Kur'an ve Sünnet belirleyici olmuştur, kültür aktarımında tevhide uygun olan kabul edilmiş, aykırı olan ya düzenlenmiş (tashih) ya da reddedilmiştir.

Kaynakça:

- Sarıçam, İbrahim. "Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı"
- Dinçer, Süleyman. "Hz. Muhammed(sav) Döneminde Çok Kültürlü Toplumsal Yapısıyla Medine'de 'Birlikte Yaşama Modeli'nin Temelleri", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi,9(2), 1248-1259

² İbn Hanbel, V, 182; Tirmizi, IV, 67-68.

³ İbn Hanbel, III, 103.